

JANCSÁROK' TÖRTÉNETE.

Irta

KORPONAY JÁNOS főhadn.

(Vége.)

ustafa pasa Rustsukból gyakran nagy kíséretű vadászatot szokott volt több napi járatokra tenni, szóva voltak hozzá őt számos hadaktól

körülvéve elmenni, és több napok multával viszsza-jöni látni. Föl sem tűnt tehát, midőn 1808 junius' közepén hada' legkiszemeltebb részével Rustsukból kiindult, és a többi agák és alparancsolóknak a parancsot meghagyta, hogy őt többi fegyvereseikkel nyomban követnék, kik csak akkor, midőn őt Adrinápolyban elérék, tudák meg, hogy hadmenetük hová czéloz. Adrinápolyban a nagy vezirt arra birta, hogy táborával és Mahomed' szent zászlajával hozzá csatlakozzék. — A hadmenet tovább folytatott, és a nagyvezir és 2—3 tábori kormányzó' egyezésén kívül, senki sem gyanítá e hadmenet' célját, de hogy Konstantinápolyban semmi gyanut se gerjeszsen, azon hirt terjeszteté, hogy ő egy orosz nagyragu békeügynököt hoz magával. — Tettetés segélyével egész utósó pillanatig sikerült neki valódi célja iránt mindenkit megcsalhatni, és a csapást kivinni, mielőtt az ellenpárt eszméltre jöhetne.

1808 jul'us' 28-kán Mustafa 7000 fővel a porta palotát megrakta, hamarjában a muftit, a legelőbbkelő Ulemákat, valamennyi minisztereket, nagyobb befolyásu statusférfiakat, és a Kapudán pasát magához rendelte, nyilván kijelenté, hogy Zelimet az ozman trónra vissza akarja iktatni, és velük hadi kíséretben a serailba ment. — Ezen hír' hallattára Mustafa zultán azonnal parancsolatot adott Zelim' kivégeztetésére, midőn Mustafa pasa kíséretével a második udvarba ment, borzadással és rémülettel pillanták meg a legyilkolt szerencsétlen Zelim' testét. — Most Mahmud herczeg tüstént elhozattatott, és azonnal zultánnak nevezetett ki. 4-dik Mustafa letétetve testvére' helyébe a tömlöczbe vettetett. — A hirlők pedig mindenfelé 2-dik Mahmudot kiálták ki zultánnak.

2-dik Mahmud. — Ezen az ozman történetben örökké híres nap' estején, Mustafa pasa mint nagyvezir tért vissza a portába. — Csodálva, mindenhatón, számos rossz szokások' eltörlésével, szigorú igazságkiszolgáltatással, a lő-, élelmiszerek' bőséges és olcsó előteremtésével, és

azon népámítók' nagy része' kiirtásával, kik 4-dik Mustafa alatt a féktelenség' okai voltak, magát igen népszerűvé tette.

Bátor lelkében a roppant hatalmu és számos jancsártest' kiirtását, és helyettük Seymen nevű igen nagy kiterjedésű rend és hadnak föllállítását tűzé ki. Mig a Daud pasai táborban, és a belvárosban a tartományokból számos hadsereg tartózkodott, kikben a nagyvezir bizhatott, mindaddig a jancsárok mocczanni sem mertek, és az újítások, táborozások akadálytalan történhettek. — De alig bocsátá szét Mustafa tulajdon hadait, és a többi a fővárosban összehítt pasákat, midőn a jancsárok is újra eszmélni és bátorodni kezdettek.

Az imént leírt események után, a mindedig belső háboruk' legborzasztóbbja keletkezett, melyben több ezer a sirba dőlt.

A jancsárok 1808 november' 14-dikéről 15-kére éjjel rögtön a portát körülvették, azt felgyújtották, a nagyvezirt pedig egy löporonyba menekülni kényteleníték, mely a löpor' fellobbanásával a légbe repült, és Mustafa pasát, pár száz jancsárral együtt romai alá temette. — A Soliman aga vitéz vezérüktől vezérelt seymenekkeli négy napi dühösen folytatott viadal után, melyben a jancsárok majdnem megverettek, véletlen eseményektől segítve diadal-maskodtak, 18-dik novemberben végre a seymenek és egész pártuk tönkre veretett.

Mahmud Zultán azon kegyetlen politikát, mely Zelimnek életébe került, 4-dik Mahmudon elkövetve menekülhete csak meg, ő t. i. ez utóbbit megölette, s ekkép az ozmanház' utósó ivadékává lett, melynek kihalatát a törökök mint álladalmukra vészt hozót minden uton módon megóvni törekszenek. — Ezen tettén kívül a pártütöket még személyes bátorsága. és rendtlensége által is fékező, miáltal a béke' s rend' helyreállítását is eszközle.

Ámbátor most a jancsárok' véres és sorsdöntő diadala által csaknem lehetlenségnek látszott a megbukott terv' kivitele, mind a mellett is Mahmud, mint később látszaték, meg nem szünt annak kivitelére egész figyelmét fordítani.

Miután Mahmud azon meggyőződéséből kiindulva, hogy az álladalom' fonállása és védelme kül- és belellenségek ellen, a jancsártest' jelen szerkezetével meg nem fér, 18 évig szakadatlanul, ámbár titokban azon eszközöket előkészíté, hogy az a már keletkezésétől, és 1-ső Solimantól bevégzett szerkezetük által olly igen kicsapongó hadnépet vagy czélszerűen megváltoztassa, vagy pedig egészen feloszlassa; egyszersmind rendes hadsereg' behozatali tervét is megérlelé, és mindent okosan és elővigyázólag kiszámított volna, végre 1826. tervé' kiviteléhez fogott. — Tanácsi gyülekezetekben, mely-

lyekben a legelőkelőbb főnökök és hadtestvezérlők is részt vettek, az álladalom' hadnépeinek újabb és korszerűbb szerkezete elhatározott, az azt foglalo Hati serif vagy nagyuri rendelvény felolvasztatott, és minden jelenvalóktól teljes meglegedésük' jeléül aláíratott, és bepecsételtetett.

E rendszabály' fővonásai következők valának.

„A jancsárok' régi rendszabásai és szabalmái megerősítettnek és föntartatnak.

A 196 jancsárortából, eleinte 50 választatik ki, melyek' mindegyike 150 főt ad új orták' képezésére, kik a fegyverforgatásban europailag gyakorolva, és a működő szolgálattételre rendeltetnek, miáltal 7500 színhad képeztetik.

Az új had Jaalimli Asker (gyakorlott hadnép) vagy Iskendsi Neferat (rendelkezhető had) nevet viseljen.

A közvitéz' zsoldja 90 asper vagy 30 para naponkint, az al- fő- és kartisztek, ugyszinte a vezérség' fizetése pedig mindig növekedő arányu legyen.

A zsoldon kívül a katona ruházatot és fegyvert kap, mely utóbbi egy szuronyos puská és egy kard; a ruházat pedig vörös, szorosan testhez álló ujjas posztóruha, 1 fent bő, térdhez simuló kékszinü nadrág, és egy zöld posztóju fekete bárányszőr kalpakból álljon.

A fegyvergyakorlatok téiben az eddigi jancsárhadházakban, nyáiban az etmeidanon és más tágas téreken rendes kiszabott napokon és órákban fognak tartatni. A hadak' betanításához több angol tisztnek fognak használtatni.

A pattantus és rombártest, mely már több évtől fogva hasonrszerkezettel bír, megszorítottatik, és a Tulumbardi testtel (pompiers, tűzoltó) egyesítettetik.

Az új szerkezet a fővárosból a tartományokba, és végre a lovasságra is kiterjedjen. E célra a zamok és timariotok (vagy hadi hűbéresek) felszólíttatnak, magukat az új hadnép közé beíratatni.

E szerkezet által okozott kiadások' földzésére és más eddig a jancsár pénzalaphoz tartozó alapítványokon és jövedelmeken kívül, még a vámok' jövedelme is adatik, és egy jénitseri-effendi vagy új hadi ellenőr állíttatik föl."

Az ulemák' testülete, számos hatalmas és nagy befolyásu tartományi helytartók, sőt a jancsárok' főnökei, szintugy mint a nyilvános néphangulat is általában, az új rendszer' behozatala mellett nyilatkoztak. A jancsárok azonban nem lévén meglegedve e rendszabályokkal, melyeknek magukrai kártékony hatását talán érezték, 1826. június' 15-kén föllázadtak. — A nagyur e hír' hallattára azonnal nyári lakát Besiktast oda

hagyá, és a serailba költözött. — Parancsára Hussein pasa aga, az europai tengerparton figyelő tábornak vezére, Mehemed pasával az azziai Bosporus partján tábor' vezérével, számos hadak' kíséretében, továbbá 8000 Tapdsi, azonnal Konstantinápolyba rendeltettek. — Ő fensége erősen eltökélve a zendülés' elnyomatására, a proféta' zászlaját kitűzette, és minden házban kihirdetteté, hogy az igaz hitűek késedelem nélkül a zászló alá siessenek. Az ulemák a serailba gyülekeztek. A sandsaki serif (szent zászlója a profétának) megjelenése, a zendülők' bátorságát annyira meggyöngíté, hogy nagy része azonnal a pártütés' zászlóját oda hagyá, miglen az egész népség a proféta' zászlója alá sereglett. — Hussein pasa aga tevékenysége megtevésé a többi. — Ő t. i. kartácsos tüzeltetett a zendülökre, az etmeidani hadházakat leégetteté és őket minden irányban üldözteté. — A minden pillanatban összehordott foglyok azonnal kivégeztettek, mely sors mintegy 100 usat is (jancsár főtisztet) ért. — Junius' 17-kén mig a vérhatalom tisztét szakadatlan folytatá, egy felszólítás nyilvánított, minek következtében a jancsártest örökre eltöröltetett, a jancsár név megátkoztatott, ruházatuk' viselése mindenkinek tiltatott, és egy rendes gyakorlott Askeri Muhamedije nevet viselő hadsereg, az álladalom és Izlam vallás' védelmére hivatott egybe. — A jancsárok' valamennyi hadházai szétdulattak, főzőkatlanak, melyek nekik annyiszor zendülés' jeléül szolgáltak, összetörtettek, az orták, pisani vagy ezredi jelek elvéetve, a muftitól lábbal tapostattak és széttörtettek, szóval e hajdan olly hatalmas hadnép végkép eltörletett, mi később a tartományokban is minden akadály nélkül megtörtént.

A konstantinápolyi nagy kiterjedésü jancsár hadházak' helyére, szétdulásuk után, mintegy az ott történt gonosztettek' emléke' kiirtásául, idővel házak és utcák építtettek.

Miután végre ezen intézvény, mely 5 századig Europa' hadmérlegében túlnyomóságot gyakorolt, egy csapás által elenyészett, a kiirtott helyet, új s korszerűbb szerkezet föllálítása volt a földadat, mely e nagy szükség' kellékét némileg pótolhatná. ¹⁾

1) Sz o l i m a n A g a a 2-dik Mahmud alatti első rendes hadseregnek második vitéz vezére, magyar születésű, s hajdan örvezető (Gefreiter) volt, a cs. kir. Splényi nevet viselő ezredben.